

Kultur- og kirke departementet
Pb 8030 Dep
0030 Oslo

Saksbehandler: Hilde Holmesland / Eva Haga Rogneflåten
tlf: 23 11 75 00

Vår ref: 2004/866-2

Vår dato: 18.10.2004

Deres ref: 2004/3038 AØ v/o

Deres dato: 24.08.2004

UNESCO

Utkast til konvensjon for å verne og fremme et mangfold av kulturuttrykk

HØRING

Viser til brev 24.08.2004. Departementet ber om kommentarer til UNESCOs foreløpige utkast til konvensjon for å verne og fremme et mangfold av kulturuttrykk (CLT/CPD/2004/CONF-201/2).

Det er positivt at UNESCO foreslår en konvensjon om vern av kulturelt mangfold, bl.a. fordi en slik konvensjon kan bli et viktig fundament for de enkelte lands arbeid med dette og for samarbeid mellom land.

Den foreløpige teksten har en del gode intensjoner. Etter ABM-utviklings oppfatning mangler teksten enkelte vesentlige aspekter samtidig som den på enkelte punkt er noe uklar.

Det ville vært en fordel om den foreløpige teksten og en eventuell framtidig konvensjon, hadde drøftet forholdet og legitimiteten i forhold til tilgrensende konvensjoner på feltet. Et vesentlig poeng i denne sammenhengen er forholdet mellom minoritetsrettigheter og generelle menneskerettigheter. I det foreløpige utkastet til konvensjonstekst er det gått ut fra like rettigheter for alle, enten man tilhører en majoritetsbefolkning eller en minoritetsgruppe. Dette gir uheldige utslag for minoritetene, da generelle rettigheter gir majoriteten fordeler som virker diskriminerende på minoritetsgrupper. Det er nettopp denne erkjennelsen som ligger til grunn for etableringen av særlige rettigheter for minoritetsgrupper som f.eks. Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter.

Språk

Slik den foreløpige teksten er på nåværende tidspunkt, omfatter den ikke språk og språklig mangfold. Etter ABM-utviklings oppfatning er det vanskelig å skille språklig og kulturelt mangfold, språklige og kulturelle uttrykk samt språklige og kulturelle rettigheter. Om man ser på formuleringer innen generelle menneskerettigheter og/eller minoritetsrettigheter, er språk en del av kulturen og de kulturelle rettighetene, som f.eks. i artikkel 27 i FNs konvensjon av 1966 om sivile og politiske rettigheter: "I de statene der det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter, skal de som tilhører slike minoriteter, ikke nektes retten til, sammen med andre medlemmer av sin egen gruppe, å dyrke sin egen kultur, vedkjenne seg og utøve sin egen religion, eller bruke sitt eget språk."

I UNESCOs *universelle erklæring om kulturelt mangfold* har språk en sentral plass. I artikkel 5 i denne står det "Alle mennesker bør derfor ha muligheten til å uttrykke seg og til å skape og utbre sine arbeider på det språket de ønsker, og særlig på sitt morsmål;" og i artikkel 6 heter det bl.a.: "fri flyt av ideer gjennom ord og bilder skal sikres å en slik måte at alle kulturer kan uttrykke seg og gjøre seg kjent." Videre står det i

Hovedlinjer i handlingsplanen for gjennomføring av Unescos universelle erklæring om kulturelt mangfold:
5: "Ivareta menneskehetens språklige arv og støtte muligheten til å uttrykke seg, drive skapende virksomhet og utbre sitt budskap på flest mulig språk" og 6: "Fremme språklig mangfold på alle nivåer i opplæringen".

ABM-utvikling vil anbefale at en i det videre arbeidet med en konvensjon om kulturelt mangfold, viderefører og utdyper de språklige intensjonene i *UNESCOS universelle erklæring om kulturelt mangfold*. Etter vår oppfatning er det viktig å arbeide aktivt for vern og videreføring av det språklige mangfoldet, ikke minst i forhold til små og sårbare språk som står i fare for å gå tapt; tap av språk og språklig mangfold er automatisk tap av kultur og kulturelt mangfold. Det språklige aspektet ved vern av kultur er spesielt viktig i forhold til minoritetsgruppers muligheter til å opprettholde sin identitet og videreføre sin kultur. I denne sammenhengen bør minoriteter og minoritetsspråk forstås vidt, slik at en eventuell konvensjon også vil omfatte f.eks. døve og tegnspråk.

I det videre arbeidet vil vi også anbefale at *Europarådets pakt for regions- eller minoritetsspråk* vurderes i forhold til en konvensjon, slik at intensjonene fra denne også kan få gyldighet utenfor Europa.

Begrepene "sosiale grupper", "urfolk" og "minoriteter"

I den foreløpige teksten er det uklart bruk av begrepene "sosiale grupper", "urfolk" og "minoriteter":

- I Preamble står det: "*Recognizing* the fundamental right of social groups and societies, in particular of members of minorities and indigenous peoples...".
- Del I, artikkel 4: "The protection and promotion of the diversity of cultural expressions presupposes recognition of the equal dignity of and equal respect for societies and social groups, including minorities and indigenous peoples, and the cultures they express."
- Del II, artikkel 7, 1.(a): "to create, produce, disseminate, distribute, and have access to their own cultural expressions, goods and services, paying due attention to the special circumstances and needs of the various social groups, in particular, minorities and indigenous peoples;"

Denne uklare og upresise bruken av begrepene "sosiale grupper", "urfolk" og "minoriteter" er uheldig på flere måter. Langt på vei kan det se ut som om urfolk og minoriteter bruket på denne måten er en nærmere presisering og definisjon på begrepet "sosial gruppe", noe som er positivt feil. Her er ingen automatisk sammenheng. Videre er begrepet "minoritet" ikke definert. Når minoriteter settes sammen med urfolk (som også ofte er minoriteter), kan det virke som om forfatterne primært har hatt kulturelle, etniske og/eller religiøse minoriteter i tankene, og dermed definerer minoriteter i tråd med artikkel 27 i FNs konvensjon av 1966 om sivile og politiske rettigheter. Om dette er forfatternes intensjon, må det defineres uttrykkelig. Dersom forfatterne har lagt en annen og videre definisjon av minoriteter til grunn enn den nevnte, og f.eks. tenkt at minoriteter også skal omfatte grupper som f.eks. homofile og funksjonshemmede, er sidestillingen med urfolk meget uheldig og misvisende.

ABM-utvikling vil sterkt anbefale at en i det videre arbeidet legger stor vekt på en mer gjennomtenkt og presis språkbruk der begrepene defineres klarere og i tråd med eksisterende konvensjoner på området menneske- og minoritetsrettigheter.

Videre vil vi anbefale at en i neste utkast til en konvensjonstekst inkluderer alle typer minoriteter; etniske, kulturelle og/eller religiøse, fra urfolk til grupper med nyere tid historie i et land eller område, samt andre typer minoritetsgrupper.

Med hilsen

Jon Birger Østby
direktør

Randi Ertesvåg
avdelingsdirektør